

Яким'юк Софія Миколаївна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка
група МПБ1-22-4.0д

ЗНАЧЕННЯ «СОЦМЕРЕЖЕВОЇ ДИПЛОМАТІЇ» У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Сучасний світ відзначається стрімким розвитком інформаційних технологій та зростанням популярності соціальних мереж як важливого інструменту міжнародної комунікації. Соціальні мережі є невід'ємною частиною сучасного інформаційного простору та суспільства загалом, вони створюють можливості для глобальної комунікації та обміну інформацією між користувачами з різних країн та культур. У цьому контексті, соціальні мережі впливають на спосіб спілкування між державами, міжнародними організаціями та іншими учасниками міжнародного правопорядку.

Соціальні мережі створюють можливість для держав розвивати публічну дипломатію і впливати на глобальну громадську думку. Вони можуть використовувати медіа для просування свого образу та цінностей, що сприяє побудові позитивних соціальних відносин з іншими державами. Соціальні мережі також допомагають громадянському суспільству брати участь у формуванні міжнародних відносин. Наприклад, громадські активісти та неурядові організації використовують соціальні мережі для мобілізації громадськості та впливу на прийняття міжнародних рішень. Як приклад, можна звернути увагу на певний історичний аспект, демонструючи про роль соціальних мереж у революційних подіях, зокрема протестний рух – «Арабська весна», що розпочався у 2010 році. В період цієї події громадські активісти та неурядові організації використовували соціальні мережі, зокрема Facebook, Twitter та YouTube, для організації протестів та поширення інформації про режими, які були об'єктом критики [1; 2]. У Тунісі активіст Мохаммед Буазізі створив сторінку у Facebook, на якій розповідав про свою боротьбу проти корупції та безробіття. Після його самоспалення на знак протесту сторінка набрала мільйони підписників, що призвело до масових протестів і повалення режиму президента Бен Алі [3].

Орієнтуючись на слова туніського правозахисника і співзасновника сайту «Наваат» Бена Гарбію іноземні ЗМІ не знали, що відбувається у цій арабській країні. «Наваат» – це інформаційний веб-ресурс, заснований у Тунісі у 2004 році, назва сайту походить від арабського слова «наваат»,

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. The role of social media in the Arab uprisings – past and present. URL: https://www.researchgate.net/publication/316087357_The_role_of_social_media_in_the_Arab_uprisings_-_past_and_present.
2. McCann C. Opinion | arab spring (published 2011). The New York Times. URL: <https://www.nytimes.com/2011/12/25/opinion/sunday/arab-spring.html> (date of access: 04.11.2023).
3. Учасники протестів Вікімедіа. Мухаммед буазізі – вікіпедія. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Мухаммед_Буазізі (дата звернення: 04.11.2023).
4. Ремовська О. Арабська весна й інтернет як осередок зародження протесту (ВІДЕО). Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/24700020.html> (дата звернення: 01.11.2023).
5. Verbytska H. The role of multimedia communication in the Arab Spring. *Obraz*. 2019. Vol. 2, no. 31. P. 69–75. URL: [https://doi.org/10.21272/obraz.2019.2\(31\)-69-75](https://doi.org/10.21272/obraz.2019.2(31)-69-75) (date of access: 04.11.2023).
6. Соціальні мережі: поняття, історія виникнення. – Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека. Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека. URL: <https://zounb.zp.ua/resource/zaporizkyu-kray/zaporizhzhya-bibliotechne/fahova-osvita/socialni-merezhi-piv> (дата звернення: 01.11.2023).

яке означає «новий початок, ядро», метою є «допомагати людям у Тунісі та в усьому арабському світі отримувати доступ до достовірної інформації та формувати думку». «Наваат» збирав у соцмережах найцікавіші повідомлення та відео активістів «Арабської весни», перекладав їх англійською і публікував на сайті, також за допомогою сервісу VPN дублював на світових платформах соціальних мереж, попри численні спроби влади Тунісу блокувати роботу цих мереж інформації [4; 5].

Історія соціальних мереж почалася з появою перших соціальних платформ, таких як Classmates.com (1995), SixDegrees (1997) та Friendster (2002). У 2004 році Марк Цукерберг заснував Facebook, а згодом в інфопросторі з'явилися такі соціальні мережі як: Twitter, Instagram та інші [5].

В умовах сьогодення, слід окремо звернути увагу на те що, у міжнародних відносинах соціальні мережі використовуються для дипломатичної комунікації, здійснення публічної дипломатії та впливу на глобальну аудиторію. Використання соціальних мереж політиками та дипломатами поширилось в першій половині 2010-х років. Twitter, зокрема, став однією з популярних платформ для комунікації та спілкування з глобальною аудиторією. Однак, разом із можливостями, які надають соціальні мережі, з'явилися і нові виклики: по-перше, спричинення дипломатичних конфліктів чи непорозумінь після публікацій невдалих постів або коментарів політиків чи дипломатів; по-друге, використання соціальних мереж для пропаганди. Деякі уповноважені особи використовують соціальні мережі для поширення пропаганди або дезінформації, що може впливати на внутрішні або міжнародні події.

Якщо розглядати питання регулювання соціальної мережевої дипломатії в міжнародному праві то можна звернути увагу, що міжнародні норми та договори, для прикладу ті, що були прийняті під час Всесвітнього саміту з питань інформаційного суспільства (WSIS). BCIC – це дві спонсорвані ООН конференції з питань інформації, комунікацій та інформаційного суспільства в широкому сенсі, що відбулися у 2003 в Женеві й у 2005 в Тунісі [7]. В підсумку було прийнято такі документи як: «Женевська Декларація принципів», «Женевський План дій», «Туніське зобов'язання», «Туніська програма для інформаційного суспільства» [7; 9; 10; 11].

В цих нормативно-правових актах зазначені положення щодо права використання Інтернету для дипломатичних цілей державами. Однак, різноманітні питання, пов'язані з приватністю, цензурою та кібербезпекою, вимагають подальшого розгляду та регулювання.

7.

6. WSIS. ITU: *Committed to connecting the world*. URL: <https://www.itu.int/net/wsis/index.html> (date of access: 05.11.2023).

8. Society Geneva Declaration of Principles. *World Summit on the Information*. URL: https://www.itu.int/net/wsis/documents/doc_multi.asp?lang=en&id=1161|0 (date of access: 05.11.2023).

9. Geneva Plan of Action. *World Summit on the Information*. URL: https://www.itu.int/net/wsis/documents/doc_multi.asp?lang=en&id=1160|0 (date of access: 05.11.2023).

10. Tunis Commitment. *World Summit on the Information*. URL: https://www.itu.int/net/wsis/documents/doc_multi.asp?lang=en&id=2266|0 (date of access: 05.11.2023).

11. Tunis Agenda for the Information Society. *World Summit on the Information*. URL: https://www.itu.int/net/wsis/documents/doc_multi.asp?lang=en&id=2267|0 (date of access: 05.11.2023).

European Convention on Human Rights. *ECHR – Homepage of the European Court of Human Rights – ECHR – ECHR / CEDH*. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Convention_ENG (date of access: 05.11.2023).

12. Конвенція про кіберзлочинність. *Офіційний вебпортал парламенту України*.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575#Text (дата звернення: 05.11.2023).

Більш конкретно ці положення зазначені в таких міжнародних актах як: Європейська конвенція з прав людини ряд статей, які стосуються захисту прав людини в цифровому світі, а саме в Статтях 10 та 8, де зазначено, що кожна людина має право на свободу вираження поглядів та на повагу до свого приватного і сімейного життя, житла і кореспонденції [0]. Конвенція про кіберзлочинність Ради Європи (Будапештська конвенція) (ETS 185) створена для боротьби з кіберзлочинністю та містить в собі правові стандарти, які стосуються кіберзлочинів, таких як кібербулінг, образи в інтернеті та інші аспекти, пов'язані з Інтернетом. Статті 5 і 8 Конвенції про кіберзлочинність встановлюють кримінальну відповідальність за незаконний доступ до комп'ютерної системи та шахрайство, пов'язане з комп'ютерами, а в Статті 20 зазначені положення про збирання даних та рух інформації у реальному масштабі часу [12]. Також в положеннях Статті 19 Загальної декларації прав людини ООН зазначено, що вона гарантує свободу вираження думок і інформації, що включає в себе право на вільне вираження власних думок в мережі [13]. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права визнає право на свободу вираження, включаючи вираз у соціальних мережах, та право на приватність [14].

В Україні Міністерство закордонних справ розробило інструкцію щодо використання соціальних мереж для дипломатичних цілей: «Дипломатія соціальних мереж (інструкція користувача)» від 26 листопада 2016 р.. Документ містить чотири розділи із декількома підпунктами.

Основні терміни комунікації у соціальних мережах – цей розділ визначає основні поняття, що використовуються в соціальних мережах «Контент», «Лідер думок», «Хештег», «Твіттер-шторм», «Тег» тощо.

Соціальні мережі – інструмент роботи сучасного дипломата – зазначає важливість використання соціальних мереж для досягнення дипломатичних цілей. Розділ пропонує практичні поради щодо того, як використовувати соціальні мережі для привернення уваги цільової аудиторії, створення якісного контенту та формування позитивного іміджу країни через призму ведення сторінок на загальнодоступних платформах таких як Facebook, Instagram, Twitter тощо.

Моніторинг – розділ інформує про важливість моніторингу інформації в соціальних мережах. Також прописано практичні поради щодо того, як використовувати різні інструменти для моніторингу соціальних мереж та дотримуватися етичних норм при цьому.

Правила ефективного управління сторінкою в соціальній мережі – на завершення в інструкції зазначені чіткі правила для коректного ведення «соцмережевої дипломатії», наприклад, заборона використання офіційних сторінок для власних цілей або пункт про професіоналізм представника держслужби України [15].

13. Universal Declaration of Human Rights. *United Nations*. URL: <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/2021/03/udhr.pdf>.

14. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 05.11.2023).

15. Дипломатія соціальних мереж : Інстр. користувача від 26.11.2016 р. URL: https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/imported_content/5df770a0ae1c6.docx (дата звернення: 01.11.2023).

16. Посібник з питань використання соціальних мереж, розроблений Департаментом преси і публічної інформації Консультативної місії ЄС в Україні. *EUAM Ukraine | EUAM Ukraine*. URL: <https://www.euam-ukraine.eu/wp-content/uploads/2020/09/Working-with-Social-Media-Compendium-UKRAINIAN-AUGUST-2020-FOR-PUBLICATION.pdf> (дата звернення: 01.11.2023).

17. Про захист персональних даних. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 05.11.2023).

18. Про рекламу. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 05.11.2023).

19. Про захист прав споживачів. *Офіційний*

Також, ще одним джерелом можна зазначити посібник з використання соціальних мереж, розроблений Департаментом преси і публічної інформації Консультативної місії ЄС в Україні. Структура посібника складається з п'ятнадцяти розділів які конкретно інформують різноманітні положення щодо використання соціальних платформ, можливостей комунікації та різноманітних потрібних функцій для доцільного ведення сторінок. Розділи розташовані в порядку, який відповідає процесу роботи з соціальними мережами.

Основні поняття посібника є чітко визначеними та зрозумілими. Вони забезпечують основу для розуміння та застосування рекомендацій посібника. Особливу увагу приділено ролі менеджера соціальних мереж (або менеджера спільноти) як особи, яка відповідає за реалізацію стратегії присутності організації в соціальних мережах, здійснює щоденне керування її обліковими записами (акаунтами) та консультує керівництво установи з питань соціальних мереж. Структура посібника є логічною та послідовною.

Рекомендації посібника є практичними та корисними. Вони містять конкретні поради та інструменти, які можна використовувати для ефективної роботи в соціальних мережах. Загалом, посібник є цінним ресурсом для організацій, які хочуть ефективно використовувати соціальні мережі [16].

Крім положень в цих документах, питання захисту прав в інфопросторі прописано в: Закон України «Про захист персональних даних» [16]; Закон України «Про рекламу» [18]; Закон України «Про захист прав споживачів» [18]; Закон України «Про доступ до публічної інформації» [20].

Зазначені раніше документи визначають принципи та правила використання соціальних мереж у дипломатичній роботі. Вони сприяють забезпеченню ефективності та безпеки спілкування дипломатів в цьому новому медіасередовищі.

Розвиток і унормування «соцмережевої дипломатії» є важливим завданням для держав, організацій та міжнародних установ. Це допомагає зберегти конструктивний та безпечний характер міжнародної комунікації в умовах сучасного інформаційного середовища.

Період в контексті обміну повідомленнями через месенджери та соціальні мережі свідчить про різноманітні зміни, що відбулися в способах комунікації та міжнародних відносинах. Глобалізаційні процеси виходять за межі глобальної політики та впливають на різні сфери життя, включаючи економіку, культуру, суспільство та міжнародні відносини. У цьому контексті інформування в соціальних мережах стає важливим елементом глобальної комунікації.

вебпортал парламенту України.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>

(дата звернення: 05.11.2023).

20. Про доступ до публічної інформації. Офіційний вебпортал парламенту України.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

(дата звернення: 05.11.2023).

21. Дипломатія – що це таке, види, форми, роль та задачі. Хто такий дипломат. Termin.in.ua.

URL: <https://termin.in.ua/dyplomatiia-dyplomati/>

(дата звернення: 05.11.2023).

22. Українська цифрова дипломатія: інформаційний фронт держави в соціальних мережах.

URL: <https://adastra.org.ua/blog/ukrayinska-cifrova-diplomatiya-informacijnij-front-derzhavi-v-socialnih-merezhah>

(дата звернення: 01.11.2023).

Зокрема, месенджери та соціальні мережі дозволяють людям спілкуватися з іншими користувачами з усього світу, обмінюватися інформацією, думками та досвідом. Глобальна природа цих платформ дозволяє здійснювати комунікацію та обмін інформацією на міжнародному рівні.

Міжнародна комунікація через месенджери та соціальні мережі з кожним днем стає все більш необхідним аспектом сучасних міжнародних відносин. Глобалізаційні процеси дозволяють державам та міжнародним організаціям використовувати ці засоби для спілкування та впливу на глобальну аудиторію. Зовнішньополітична діяльність в цьому контексті включає в себе «соцмережеву» дипломатію, яка допомагає забезпечити ефективну комунікацію та сприяти розвитку позитивних міжнародних відносин. Важливо враховувати етичні та безпекові аспекти при використанні соціальних мереж та месенджерів для дипломатичних цілей.

Так, слід вказати, що поняття дипломатія вказує на мистецтво та практику ведення відносин між державами та іншими міжнародними акторами з метою досягнення спільних цілей та вирішення конфліктів через мову діалогу та переговорів. Основними завданнями дипломатії є збереження міжнародного миру та безпеки, захист національних інтересів, сприяння співпраці та вирішенню міжнародних проблем [21].

Разом з тим, «соцмережева дипломатія» містить в собі використання соціальних мереж та інших онлайн-платформ для ведення зовнішньої діяльності та взаємодії з громадськістю, іншими державами та міжнародними акторами. Вона спрямована на досягнення дипломатичних цілей, включаючи публічну дипломатію, підтримку міжнародних угод та співпрацю, а також сприяння розв'язанню міжнародних конфліктів [22].

Взаємодія «соцмережевої дипломатії» з міжнародною комунікацією означає, що держави та міжнародні актори використовують соціальні мережі та онлайн-платформи для спілкування та взаємодії з глобальною аудиторією. Ця взаємодія може включати в себе розміщення офіційних повідомлень, інформаційних кампаній, обговорення міжнародних питань та взаємодію зі спільнотами та громадськістю. Метою цієї взаємодії є підвищення свідомості, розуміння та підтримки важливих міжнародних ініціатив та політичних рішень.

Таким чином, виходячи з вище наведеного, можна зробити підсумок, що «соцмережева дипломатія» має значний вплив на глобалізаційні процеси та міжнародні відносини. Вона дозволяє державам та міжнародним організаціям взаємодіяти з глобальною аудиторією, швидко реагувати на події, впливати на глобальний дискурс і розвивати співпрацю. «Соцмережева дипломатія» сприяє публічній дипломатії, розв'язанню міжнародних конфліктів, та формуванню міжнародних ініціатив. Важливим є той факт, що вона дозволяє державам керувати своїм іміджем та інформацією, яка про них поширюється в мережі. Усе це робить «соцмережеву дипломатію» важливим інструментом в сучасних міжнародних відносинах.

Крім цього, «соцмережева дипломатія» стає важливим інструментом для досягнення дипломатичних цілей у світі, де інформація швидко поширюється та міжнародні відносини стають все більш глобальними. Використання цього новітнього способу комунікації вимагає адаптації та розробки нових стратегій для забезпечення стабільності та сприяння розвитку позитивних міжнародних відносин в умовах сучасного світового порядку.

